

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2022. augusztus 1. *

„Előzetes döntéshozatal – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – Joghatóság, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban – 2201/2003/EK rendelet – 3., 6–8. és 14. cikk – A »szokásos tartózkodási hely« fogalma – Joghatóság, a határozatok elismerése és végrehajtása, valamint együttműködés a tartással kapcsolatos ügyekben – 4/2009/EK rendelet – 3. és 7. cikk – Két különböző tagállam harmadik államban európai uniós küldöttséghez beosztott szerződéses alkalmazottként tartózkodó állampolgárai – A joghatóság meghatározása – *Forum necessitatis*”

A C-501/20. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Audiencia Provincial de Barcelona (barcelonai tartományi bíróság, Spanyolország) a Bírósághoz 2020. október 6-án érkezett, 2020. szeptember 15-i határozatával terjesztett elő az

MPA

és

LCDNMT

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Prechal, a második tanács elnöke, a harmadik tanács elnökeként eljárva, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (előadó) és N. Wahl bírák,

főtanácsnok: M. Szpunar,

hivatalvezető: L. Carrasco Marco tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2021. szeptember 16-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- MPA képviseletében A. López Jiménez abogada,
- LCDNMT képviseletében C. Martínez Jorba és P. Tamborero Font abogadas,

* Az eljárás nyelve: spanyol.

- a spanyol kormány képviselőjében L. Aguilera Ruiz, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviselőjében I. Gavrilova, M. Smolek és J. Vlácil, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Unió Tanácsa képviselőjében M. Balta, H. Marcos Fraile és C. Zadra, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében I. Galindo Martín, M. Kellerbauer, N. Ruiz García, M. Wilderspin és W. Wils, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2022. február 24-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.) 3., 7., 8. és 14. cikkének, és a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet (HL 2009. L 7., 1. o.; helyesbítések: HL 2011. L 131., 26. o.; HL 2013. L 8., 19. o.; HL 2013. L 281., 29. o.) 3. és 7. cikkének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az MPA és LCDNMT, az Európai Unió togói képviselőjére beosztott két szerződéses alkalmazottja között házasság felbontása iránti kérelem tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amely kérelemhez a pár kiskorú gyermekei feletti felügyelet és szülői felelősség gyakorlása szabályainak és módjának, a gyermekek után járó tartásdíjnak, valamint a Loméban (Togo) található családi ingatlan használatának meghatározása iránti kérelem társul.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

- 3 A diplomáciai kapcsolatokról Bécsben 1961. április 18-án aláírt és 1964. április 24-én hatályba lépett bécsi egyezmény (kihirdette: az 1965. évi 22. tvr., *Recueil des traités des Nations unies*, 500. kötet, 95. o.; a továbbiakban: Bécsi Egyezmény) 31. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„(1) A diplomáciai képviselő mentes a fogadó állam büntető joghatósága alól. A diplomáciai képviselő a fogadó állam polgári és államigazgatási joghatósága alól is mentes, kivéve:

- a) a fogadó állam területén fekvő, magántulajdonban álló ingatlanra vonatkozó dologi jogi pert, hacsak a diplomáciai képviselő az ingatlant nem a küldő állam javára, a képviselő céljára tartja birtokában;

- b) az olyan hagyatéki eljárással kapcsolatos pert, amelyben a diplomáciai képviselő magánszemélyként, mint végrendeleti végrehajtó, hagyatéki gondnok, örökös vagy hagyományos és nem a küldő állam képviselőjeként szerepel;
- c) az olyan pert, amely a diplomáciai képviselő által a fogadó államban, hivatalos tevékenysége körén kívül folytatott bármilyen szabadfoglalkozással vagy kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos.”

Az uniós jog

A kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv

- 4 Az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről szóló (7. sz.) Jegyzőkönyvnek (a továbbiakban: kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv) „Az Unió tisztviselői és egyéb alkalmazottai” című V. fejezetében szereplő 11. cikke a következőket írja elő:

„Az egyes tagállamok területén az Unió tisztviselői és egyéb alkalmazottai állampolgárságuktól függetlenül:

- a) a szerződéseknek az egyfelől a tisztviselők és egyéb alkalmazottak az Unióval szemben fennálló felelősségével kapcsolatos szabályokra vonatkozó rendelkezéseire, másfelől az Európai Unió Bíróságának az Unió, valamint az uniós tisztviselők és egyéb alkalmazottak közötti jogvitákkal kapcsolatos hatáskörére vonatkozó rendelkezéseire is figyelemmel, hivatalos minőségükben végrehajtott cselekedeteik tekintetében, szóbeli vagy írásbeli megnyilatkozásait is beleértve, mentességet élveznek a bírósági eljárások alól. [...]

[...]”

- 5 Az említett jegyzőkönyvnek az „Általános rendelkezések” című VII. fejezetében található 17. cikkének első bekezdése értelmében:

„Az Unió tisztviselőinek és egyéb alkalmazottainak kizárólag az Unió érdekében lehet különféle kiváltságokat, mentességeket és könnyítéseket adni”.

A személyzeti szabályzat és az egyéb alkalmazottakra vonatkozó alkalmazási feltételek

- 6 Az Európai Unió tisztviselői személyzeti szabályzatának (a továbbiakban: személyzeti szabályzat) 1b. cikke értelmében az Európai Külügyi Szolgálatot (EKSZ) – amennyiben e személyzeti szabályzat másként nem rendelkezik – e személyzeti szabályzat alkalmazásában az Unió intézményének kell tekinteni.

- 7 A személyzeti szabályzat 23. cikke kimondja:

„A tisztviselőket megillető kiváltságok és mentességek biztosítása kizárólag az Unió érdekében történik. A kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyvre is figyelemmel a tisztviselők nem mentesülnek sem magánjellegű kötelezettségeik teljesítése, sem a hatályos jogszabályok és rendőrségi előírások betartása alól.

[...]”

- 8 Az Európai Unió egyéb alkalmazottaira vonatkozó alkalmazási feltételek (a továbbiakban: EAAF) 3a. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ezen alkalmazási feltételek alkalmazásában a »szerződéses alkalmazottak« az adott intézményre vonatkozó költségvetési szakaszhoz mellékelt beosztásjegyzékben nem szereplő beosztást betöltő, és teljes vagy részmunkaidőben foglalkoztatott alkalmazottak:

[...]

d) az uniós intézmények képviselőinél és küldöttségeinél,

[...]”

- 9 Az EAAF 85. cikkének első bekezdése a következőképpen szól:

„A 3a. cikkben említett szerződéses alkalmazottak szerződéseit határozott időre, legalább három hónapra, de legfeljebb öt évre lehet megkötni. A szerződéseket legfeljebb öt éves határozott időre legfeljebb egy alkalommal lehet meghosszabbítani. Az első szerződés és az első meghosszabbítás összesített időtartama az I. csoport esetében legalább hat hónap, a többi csoport esetében legalább kilenc hónap. Bármely további meghosszabbítás határozatlan időre szól”.

A 2201/2003 rendelet

- 10 A 2201/2003 rendelet (5), (11), (12), (14) és (33) preambulumbekzdése a következőket mondja ki:

„(5) Annak érdekében, hogy minden gyermek számára egyenlőséget biztosítsanak, e rendelet kiterjed a szülői felelősségre vonatkozó valamennyi határozatra, beleértve a gyermek védelmére vonatkozó intézkedéseket is, függetlenül attól, hogy azok házassági jogi eljáráshoz kapcsolódnak-e.

[...]

(11) A tartási kötelezettségek nem tartoznak e rendelet hatálya alá, mivel ezeket [a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi] rendelet [HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.] már szabályozza. Az e rendelet alapján hatáskörrel rendelkező bíróságok általában a 44/2001 tanácsi rendelet 5. cikke (2) bekezdésének [helyesen: 2. pontjának] alkalmazása alapján rendelkeznek a tartási kötelezettségek szabályozására irányuló hatáskörrel.

(12) Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével [helyesen: A szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság vonatkozásában e rendeletben megállapított szabályokat a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével] alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye [helyesen: kivéve a gyermek tartózkodási helye megváltozásának bizonyos eseteit], vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.

[...]

(14) E rendeletet a diplomáciai mentességre vonatkozó nemzetközi közjog alkalmazásának sérelme nélkül kell hatályba léptetni. Amennyiben az e rendelet szerint megállapított joghatóság nem gyakorolható a nemzetközi joggal összhangban álló diplomáciai mentesség következtében, a joghatóságot annak a tagállamnak a nemzeti jogával összhangban kell gyakorolni, amelyben az érintett személy ilyen mentességet élvez.

[...]

(33) Ez a rendelet elismeri az alapvető jogokat és betartja [a Charta] elveit. Különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt [a Charta] 24. cikke előírja.”

11 Az 2201/2003 rendelet „Hatály” című 1. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„(1) Ezt a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül az alábbiakkal kapcsolatos polgári ügyekben kell alkalmazni:

a) a házasság felbontása, a különválás és a házasság érvénytelenítése;

b) a szülői felelősség megállapítása, gyakorlása, átruházása, korlátozása vagy megszüntetése.

[...]

(3) Ez a rendelet nem alkalmazható:

[...]

e) a tartási kötelezettségre;

[...]”.

12 A 2201/2003 rendelet „Joghatóság” című II. fejezete három szakaszból áll. E fejezetnek „A házasság felbontása, a különválás és a házasság érvénytelenítése” című 1. szakasza tartalmazza e rendelet 3–7. cikkét.

13 Az említett rendelet „Általános joghatóság” címet viselő 3. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bírósági rendelkeznek joghatósággal,

a) amelynek területén:

– a házastársak szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, vagy

– a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, amennyiben egyikük még mindig ott tartózkodik, vagy

– az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

- közös kérelem esetén a házastársak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
 - a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott, vagy
 - a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, amennyiben a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott, és vagy az érintett tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország esetében ott van a »domicile«-ja (lakóhelye);
- b) amelynek mindkét házastárs állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs ott rendelkezik »domicile«-l (lakóhellyel)”.
- 14 E rendeletnek „A 3., 4. és 5. cikk szerinti joghatóság kizárólagos jellege” című 6. cikke értelmében:
„Azon házastárs ellen, aki:
- a) valamely tagállam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik; vagy
 - b) valamely tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország tekintetében aki »domicile«-l (lakóhellyel) rendelkezik az utóbbi tagállamok egyikének területén,
- más tagállamban kizárólag a 3., 4. és 5. cikknek megfelelően indítható eljárás.”
- 15 A 2201/2003 rendelet „Fennmaradó joghatóság” című 7. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:
„Amennyiben egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a 3., 4. és 5. cikk alapján, a joghatóságot minden tagállamban az adott állam joga határozza meg.”
- 16 E rendelet II. fejezetének a szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóságra vonatkozó 2. szakasza tartalmazza az említett rendelet 8–15. cikkét.
- 17 Ugyanezen rendelet „Általános joghatóság” című 8. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:
„Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor [helyesen: bírósághoz fordulás időpontjában] az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.”
- 18 A 2201/2003 rendelet „Megállapodás a joghatóságról” [helyesen: A joghatóság kiterjesztése] című 12. cikkének (1), (3) és (4) bekezdése a következőket mondja ki:
„(1) A házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelemben [helyesen: kérelem tekintetében] a 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bíróságai akkor rendelkeznek joghatósággal az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben is, amennyiben:
- a) legalább az egyik házastárs a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősséget gyakorol,
- és

b) a házastársak és a szülői felelősség gyakorlói kifejezetten vagy más egyértelmű módon elfogadták a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének [helyesen: a bírósághoz fordulás] időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja [helyesen: és az a gyermek mindenképp felett álló érdekét szolgálja].

[...]

(3) Valamely tagállam bírósági joghatósággal rendelkezik a szülői felelősséggel kapcsolatban az (1) bekezdésben említett eljárásoktól eltérő eljárások esetében is, amennyiben:

a) a gyermeket szoros kötelék fűzi az említett tagállamhoz, különösen ha a szülői felelősség jogosultjainak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik az adott tagállamban vagy a gyermek az adott tagállam állampolgára;

és

b) az eljárás valamennyi részes fele kifejezetten vagy egyéb egyértelmű módon elfogadta a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének [helyesen: a bírósághoz fordulás] időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja [helyesen: és az a gyermek mindenképp felett álló érdekét szolgálja].

(4) Amennyiben a gyermek egy olyan harmadik állam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely nem szerződő fele a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-én kelt Hágai Egyezménynek, az e cikk szerinti joghatóság úgy tekintendő, mint amely a gyermek érdekét szolgálja, különösen ha megállapítják, hogy nincs lehetőség eljárás lefolytatására az adott harmadik államban”.

19 E rendelet „Fennmaradó joghatóság” című 14. cikke a következőket írja elő:

„Amennyiben egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a 8–13. cikk alapján, a joghatóságot minden tagállamban az adott állam joga határozza meg.”

A 4/2009 rendelet

20 A 4/2009 rendelet (8), (15) és (16) preambulumbekkezdése az alábbiakat mondja ki:

„(8) A Közösség és tagállamai a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében részt vettek azokon a tárgyalásokon, amelyek eredményeképpen 2007. november 23-án elfogadásra került a gyermektartási kötelezettség és a családi tartási kötelezettség egyéb formáinak nemzetközi behajtásáról szóló egyezmény (a továbbiakban: a 2007. évi hágai egyezmény), valamint a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló jegyzőkönyv (a továbbiakban: a 2007. évi hágai jegyzőkönyv). E rendelet keretében tehát figyelembe kell venni ezt a két eszközt.

[...]

(15) A tartásra jogosultak érdekeinek védelme érdekében, valamint a megfelelő uniós igazságszolgáltatás előmozdítása céljából ki kell igazítani a [44/2001] rendeletből eredő, joghatóságra vonatkozó szabályokat. Az a körülmény, hogy az alperes szokásos tartózkodási helye egy harmadik államban van, már nem zárhatja ki a közösségi joghatósági szabályok alkalmazását, és ezentúl nem lehetséges a nemzeti jog joghatósággal kapcsolatos szabályaira való utalás sem. Ennek következtében e rendeletben meg kell határozni, hogy a tagállamok bíróságai mely esetekben gyakorolhatnak szubszidiárius joghatóságot.

(16) E rendeletben – különösen az olyan helyzetek orvoslására, amelyekben az igazságszolgáltatás megtagadása áll fenn – rendelkezni kell a forum necessitatis elvének alkalmazásáról, amely valamely tagállam bírósága számára lehetővé teszi, hogy kivételes esetekben egy harmadik államhoz szorosan kapcsolódó jogvitában eljárjon. Ilyen kivételes eset állhat fenn, ha az érintett harmadik államban például polgárháború miatt nincs lehetőség az eljárás lefolytatására, vagy ha a felperestől észszerűen nem várható el, hogy az említett államban eljárást kezdeményezzen vagy abban részt vegyen. A forum necessitatis elvén alapuló joghatóság azonban kizárólag abban az esetben gyakorolható, ha a jogvita a felhívott bíróság szerinti tagállammal elegendően szoros kapcsolatban áll, például az egyik fél állampolgársága alapján”.

21 A 4/2009 rendelet „Általános rendelkezések” című 3. cikke előírja:

„A tagállamokban tartási kötelezettség tárgyában joghatósággal rendelkezik:

- a) az a bíróság, amelynek illetékességi területén az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- b) az a bíróság, amelynek illetékességi területén a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- c) az a bíróság, amely saját joga alapján a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul, vagy
- d) az a bíróság, amely saját joga alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul.”

22 A rendelet „Szubszidiárius joghatóság” című 6. cikke a következőket írja elő:

„Amennyiben a 3., 4. és 5. cikk alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, továbbá a luganói egyezmény rendelkezései alapján az egyezmény nem tagállam részes államának bíróságai sem rendelkeznek joghatósággal, a felek közös állampolgársága szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal.

23 Az említett rendeletnek a „Forum necessitatis” című 7. cikke ekként rendelkezik:

„Amennyiben a 3., 4., 5. és a 6. cikk alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, kivételes esetben az egyik tagállam bíróságai eljárhatnak az ügyben, amennyiben az eljárás

megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen vagy lehetetlen lenne egy olyan harmadik államban, amelyhez a jogvita szorosan kötődik.

A jogvitának kielégítő mértékben kell kapcsolódnia azon tagállamhoz, amelynek bíróságához fordultak”.

A spanyol jog

- 24 A 2015. július 21-i Ley Orgánica 7/2015-szel (a spanyol bíróságok joghatóságát szabályozó 7/2015. sz. sarkalatos törvény) módosított, 1985. július 1-jei Ley Orgánica 6/1985 del Poder Judicial (az igazságszolgáltatásról szóló sarkalatos törvény) 22 quater cikkének c) és d) pontja a következőképpen rendelkezik:

„A fenti kritériumok hiányában a spanyol bíróságok rendelkeznek joghatósággal:

[...]

- c) a házastársak közötti személyes és vagyoni viszonyokkal, a házasság érvénytelenítésével, különválással és a házasság felbontásával, illetve ezek módosításaival kapcsolatos ügyekben, feltéve hogy semelyik külföldi bíróság nem rendelkezik joghatósággal, ha mind a két házastárs Spanyolországban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel a kereset előterjesztése idején, vagy ha Spanyolországban volt az utolsó szokásos tartózkodási helyük és az egyik házastárs ott is tartózkodik, vagy ha az alperes szokásos tartózkodási helye Spanyolországban van, vagy közös megegyezés alapján indított kereset esetén, ha az egyik házastárs Spanyolországban tartózkodik, [...] vagy ha a felperes szokásos tartózkodási helye a kereset benyújtásától számítva legalább egy éve Spanyolországban van, vagy ha a felperes spanyol állampolgár és szokásos tartózkodási helye a kereset benyújtása előtti legalább hat hónapban Spanyolországban van, valamint ha mindkét házastárs spanyol állampolgár.
- d) a származással és a szülő–gyermek kapcsolatokkal, a kiskorúak védelmével és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben, ha a gyermek vagy a kiskorú szokásos tartózkodási helye Spanyolországban van a kereset benyújtásának időpontjában, vagy ha a felperes spanyol állampolgár, vagy Spanyolországban a kereset benyújtása előtt már legalább hat hónappal szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.”

- 25 E módosított törvény 22 octies cikke előírja:

„(1) A spanyol bíróságok nem rendelkeznek joghatósággal azon esetekben, amelyekben a spanyol törvényekben előírt joghatósági okok nem írják elő ezt a joghatóságot.

[...]

3. [...] A spanyol bíróságok nem állapíthatják meg a joghatóságuk hiányát, illetve nem zárhatják ki saját joghatóságuk fennállását, ha az adott jogvita Spanyolországgal fennálló kapcsolatot mutat és az ügyben érintett különböző államok bíróságai a joghatóságuk hiányát állapították meg. [...]”.

- 26 A Código Civil (polgári törvénykönyv) 40. cikke kimondja, hogy a feladatuk ellátásából adódóan külföldön tartózkodó és az területenkívüliség jogát élvező diplomaták lakóhelye az utolsó lakóhelyük spanyol területen.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 27 MPA, az alapügyben szereplő gyermekek anyja, és LCDNMT, a gyermekek apja 2010. augusztus 25-én kötött házasságot Spanyolország Bissau-guineai nagykövetségén. Két gyermekük van, akik 2007. október 10-én, illetve 2012. július 30-án Spanyolországban születtek. Az anya spanyol állampolgár, az apa pedig portugál állampolgár. Gyermekeik spanyol és portugál kettős állampolgárok.
- 28 A házastársak 2010 augusztusától 2015 februárjáig Bissau-Guineában éltek, majd Togóba költöztek. A tényleges különválásra 2018 júliusában került sor. Azóta az anya és a gyermekek továbbra is Togóban, a házastársak közös otthonában élnek, míg az apa ebben az államban egy szállodában lakik.
- 29 Mindkét házastárs az Európai Bizottságnál dolgozik az Unió togói küldöttségéhez beosztva. Foglalkoztatási kategóriájuk szerint szerződéses alkalmazottak.
- 30 2019. március 6-án az anya a Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 2 de Manresa (manresai 2. sz. elsőfokú és vizsgálóbíróóság, Spanyolország) előtt házasság felbontása iránti kérelmet nyújtott be, amelyhez a pár kiskorú gyermekeire vonatkozó szülői felügyeleti rendszer és a szülői felelősség, a házaspár kiskorú gyermekeire vonatkozó szülői felelősség, az utánuk járó tartásdíj meghatározása, valamint a Togóban a családi lakóhely használatának biztosítása iránti kérelmek kíséretében fordultak.
- 31 Az apa azt állította, hogy a Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 2 de Manresa (manresai 2. sz. elsőfokú és vizsgálóbíróóság) nem rendelkezik joghatósággal.
- 32 E bíróság 2019. szeptember 9-i végzésével megállapította joghatóságának hiányát, mivel álláspontja szerint a felek szokásos tartózkodási helye nem Spanyolországban van.
- 33 Az anya fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz. Azt állítja, hogy a két házastárs az alkalmazási hely szerinti államban akkreditált uniós alkalmazottként diplomáciai jogállásban részesül, e jogállást a fogadó állam biztosítja, és az kiterjed a kiskorú gyermekekre is. Az anya e tekintetben arra hivatkozik, hogy őt a Bécsi Egyezmény 31. cikkében előírt mentesség védi, és kérelmei nem tartoznak az említett cikkben foglalt kivételek közé. Azt állítja, hogy a 2201/2003 és a 4/2009 rendelet értelmében a házasság felbontásával, a szülői felelősséggel és a tartásdíjjal kapcsolatos ügyek elbírálására vonatkozó joghatóságot a szokásos tartózkodási hely alapján kell meghatározni. Márpedig a polgári törvénykönyv 40. cikkének megfelelően szokásos tartózkodási helye nem az a hely, ahol uniós szerződéses alkalmazottként dolgozik, hanem az említett jogállás megszerzését megelőző tartózkodási helye, azaz Spanyolország.
- 34 Az anya a 4/2009 rendelet szerinti *forum necessitatisra* hivatkozik, és ismerteti a togói bíróságok helyzetét. E célból benyújtotta az Egyesült Nemzetek Közgyűlése Emberi Jogi Tanácsa által készített jelentéseket. Állítása szerint az egyik ilyen jelentés megállapítja a bírák megfelelő és folyamatos képzésének hiányát, valamint az emberi jogok megsértése esetén a büntetlenséget biztosító légkör tartós fennállását. Egy másik, jelentésben az ENSZ aggodalmát fejezi ki a bírói hatalom függetlenségével, az igazságszolgáltatáshoz való joggal és az emberi jogok megsértése esetén fennálló büntetlenséggel kapcsolatban.

- 35 Az apa azt állítja, hogy sem ő, sem házastársa nem lát el diplomáciai feladatokat tagállamuk, azaz a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság számára, hanem szerződéses alkalmazottként dolgoznak az Unió togói küldöttségében. E tekintetben rámutat, hogy a birtokukban levő *laissez-passer* sem diplomáciai útlevélnek minősül, hanem kizárólag harmadik országok területére érvényes menlevélnek vagy biztonságos úti okmánynak. Ezenkívül véleménye szerint nem a Bécsi Egyezmény alkalmazandó, hanem a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv. Ez utóbbit azonban kizárólag az Unió intézményeinek tisztviselői és alkalmazottai által ilyen tisztviselői és alkalmazotti hivatalos minőségben végzett cselekményekre kell alkalmazni, miáltal az a jelen esetben nem akadályozza a togói bíróságok joghatóságát, és nem teszi szükségessé *forum necessitatis* alkalmazását.
- 36 A kérdést előterjesztő bíróság szerint nem létezik ítélkezési gyakorlat a házastársak „szokásos tartózkodási helye” fogalmára vonatkozóan a házasság felbontásával kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkező bíróság meghatározása céljából, sem pedig a kiskorú gyermekek „szokásos tartózkodási helyének” az alapügyben szóban forgó esetben fennálló fogalmával kapcsolatban, így e bíróságnak meg kell határoznia az olyan diplomáciai jogállás vagy hasonló jogállás hatását, mint azon személyeké, akik az Uniónál alkalmazottként vagy tisztviselőként látják el feladataikat, és akiket harmadik országokba küldenek ki e feladatok ellátására. A házasság felbontását kérelmező házastársak szokásos tartózkodási helyének értékelése keretében a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a szerződéses alkalmazottak az alkalmazási helyük szerinti államban az Unió diplomáciai képviselőjének jogállásával rendelkeznek, de a tagállamokban csupán uniós alkalmazottnak minősülnek. E bíróság ezenkívül rámutat arra, hogy meg kell határozni a házastársak Togóban való tartózkodásának időtartamát, szokásos és állandó jellegét, és hogy nem vonatkoztathat el attól a tényről, hogy e harmadik államban való fizikai jelenlétük az oka és eredete a feladatok Unió számára történő ellátása.
- 37 Az Audiencia Provincial de Barcelona (barcelonai tartományi bíróság) ilyen körülmények között határozott úgy, hogy felfüggeszti az eljárást, és a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:
- „1) Hogyan kell értelmezni a [2201/2003 rendelet] 3. cikke és a [4/2009 rendelet] 3. cikke szerinti »szokásos tartózkodási hely« fogalmát a valamely tagállam állampolgárságával rendelkező olyan személyek esetén, akik az [Unió] szerződéses alkalmazottjaiként rájuk bízott feladatok miatt harmadik államban tartózkodnak, és akiknek az [Unió] diplomáciai képviselői jogállását elismerik a harmadik államban, ha ezen államban való tartózkodásuk az Unió számára általuk ellátott feladatok végzéséhez kapcsolódik?
- 2) Amennyiben a 2201/2003 rendelet 3. cikke és a 4/2009 rendelet 3. cikke alkalmazásában a házastársak szokásos tartózkodási helyének meghatározása azon jogállásuktól függne, hogy ők az [Unió] valamely harmadik államban tartózkodó szerződéses alkalmazottai, ez hogyan befolyásolja a kiskorú gyermekek szokásos tartózkodási helyének a 2201/2003 rendelet 8. cikke alapján történő meghatározását?
- 3) Abban az esetben, ha megállapítható, hogy a gyermekek szokásos tartózkodási helye nem a harmadik államban található, figyelembe lehet-e venni a szokásos tartózkodási helynek a 2201/2003 rendelet 8. cikke szerinti meghatározása céljából az anya állampolgársága szerinti kapcsolatot, a házasságkötés előtti spanyolországi tartózkodási helyét, a kiskorú gyermekek spanyol állampolgárságát, és azt a tényt, hogy e gyermekek Spanyolországban születtek?

- 4) Amennyiben megállapítást nyer, hogy a szülők és a kiskorú gyermekek szokásos tartózkodási helye nem valamely tagállamban található, és tekintettel arra, hogy a 2201/2003 rendelet értelmében nincs egyetlen olyan más tagállam sem, amely a kérelmek elbírálására joghatósággal rendelkezne, az a tény, hogy az alperes valamely tagállam állampolgára, akadályát képezi-e [ezen rendelet] 7. és 14. cikke szerinti fennmaradó joghatóságra vonatkozó kikötés alkalmazásának?
- 5) Amennyiben megállapítható, hogy a szülők és a kiskorú gyermekek szokásos tartózkodási helye nem valamely tagállamban található, a gyermekek tartásának meghatározása szempontjából hogyan kell értelmezni a 4/2009 rendelet 7. cikke szerinti *forum necessitatis*, és különösen, milyen feltételek alapján tekinthető úgy, hogy az eljárás észszerűen nem indítható meg vagy nem folytatható le, illetve azt lehetetlen megindítani vagy lefolytatni olyan harmadik államban (a jelen esetben Togóban), amellyel a peres eljárás szoros kapcsolatban áll? Igazolnia kell-e a félnek, hogy a szóban forgó államban megindította az eljárást vagy azt megkísérelte megindítani, de nem sikerült? Továbbá elegendő-e a peres felek egyikének állampolgársága [az eljáró bíróság szerinti] tagállammal fennálló kellő kapcsolathoz?
- 6) Olyan esetben, mint a jelen eset, amelyben a házastársak szoros kapcsolatban állnak egyes tagállamokkal (állampolgárság, korábbi tartózkodási hely), de a rendeletek szabályai alkalmazásának eredményeképpen egyik tagállam sem rendelkezik joghatósággal, ez a helyzet ellentétes-e a [Charta] 47. cikkével?”

A Bíróság előtti eljárás

- 38 A kérdést előterjesztő bíróság azt kérte, hogy a Bíróság a jelen ügyet a Bíróság eljárási szabályzatának 107. cikkében előírt sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásban bírálja el.
- 39 2020. október 19-én a Bíróság az előadó bíró javaslatára és a főtanácsnok meghallgatását követően úgy határozott, hogy e kérelemnek nem kell helyt adni, mivel az eljárási szabályzat 107. cikkének (2) bekezdésében előírt feltételek nem teljesülnek.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdéstről

- 40 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját, valamint a 4/2009 rendelet 3. cikkének a) és b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy az e rendelkezések értelmében vett szokásos tartózkodási hely meghatározása szempontjából döntő tényezőnek minősülhet-e az érintett házastársaknak valamely harmadik államban – amelyben állítólag diplomáciai jogállással rendelkeznek – az Európai Unió küldöttségéhez beosztott európai uniós szerződéses alkalmazotti minősége.
- 41 Ami először is a 2201/2003 rendelet 3. cikkének értelmezését illeti, emlékeztetni kell arra, hogy e rendelkezés meghatározza a házasság felbontása, a különválás és a házasság érvénytelenítése tekintetében irányadó joghatóságra vonatkozó általános kritériumokat. Ezek az objektív, alternatív és kizárólagos jellegű kritériumok megfelelnek annak a követelménynek, hogy a szabályozást a házassági kötelék felbontásával kapcsolatos viták sajátos igényeihez kell igazítani

(lásd ebben az értelemben: 2021. november 25-i IB [Házastárs szokásos tartózkodási helye – Házasság felbontása] ítélet, C-289/20, EU:C:2021:955, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 42 A „szokásos tartózkodási hely” fogalma a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában szereplő első hat joghatósági ok között szerepel. Így e rendelkezés a házasság felbontásával kapcsolatos kérdések elbírálására vonatkozó hatáskört nem rangsorolt módon azon tagállam bíróságainak biztosítja, amelynek területén – esettől függően – a házastársak vagy valamelyikük aktuális vagy korábbi tartózkodási helye található.
- 43 E tekintetben a 2201/2003 rendelet nem határozza meg konkrétan a házastárs e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében vett „szokásos tartózkodási helyének” a fogalmát. Mivel e rendelet nem tartalmaz ilyen meghatározást vagy a tagállamok jogára való kifejezett hivatkozást e fogalom jelentésének és terjedelmének a meghatározásához, azt önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve az e fogalmat tartalmazó rendelkezések kontextusát és e rendelet céljait (lásd ebben az értelemben: 2021. november 25-i IB [Házastárs szokásos tartózkodási helye – Házasság felbontása] ítélet, C-289/20, EU:C:2021:955, 38. és 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 44 A Bíróság már kimondta, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmezése céljából megállapítható, hogy a „szokásos tartózkodási hely” fogalmát főszabály szerint két elem jellemzi, nevezetesen egyrészt az érintett arra irányuló szándéka, hogy érdekeltségeinek szokásos központját egy meghatározott helyen alakítsa ki, másrészt pedig az érintett tagállam területén való, kellő mértékben állandó jellegű jelenlét (2021. november 25-i IB [Házastárs szokásos tartózkodási helye – Házasság felbontása] ítélet, C-289/20, EU:C:2021:955, 57. pont), mivel egy házastársnak egy adott időpontban a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében véve csupán egyetlen szokásos tartózkodási helye lehet. (2021. november 25-i IB [Házastárs szokásos tartózkodási helye – Házasság felbontása] ítélet, C-289/20, EU:C:2021:955, 51. pont).
- 45 Másodszor, a 4/2009 rendelet 3. cikkének értelmezését illetően, ezen, „Általános rendelkezések” címet viselő cikk szövegéből kitűnik, hogy e rendelet a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyekben eljáró tagállami bíróságok tekintetében általános joghatósági okokat ír elő. Ezen okok vagylagosak, amint azt az egyes okok ismertetését követően a „vagy” kötőszó használata mutatja (lásd ebben az értelemben: 2019. szeptember 5-i R [Szülői felelősséggel és tartási kötelezettséggel kapcsolatos joghatóság] ítélet, C-468/18, EU:C:2019:666, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 46 A 4/2009 rendelet 3. cikke így lehetőséget ad a tartásra jogosultnak, hogy a tartási kötelezettséggel kapcsolatos követelését különféle joghatósági okok alapján érvényesítse, többek között vagy az alperes szokásos tartózkodási helyének bírósága előtt, e 3. cikk a) pontjával összhangban, vagy azon hely bírósága előtt, ahol a jogosult saját szokásos tartózkodási helye található, e cikk b) pontja szerint (lásd ebben az értelemben: 2020. szeptember 17-i Landkreis Harburg [Közintézménynek a tartásra jogosult helyébe lépése] ítélet, C-540/19, EU:C:2020:732, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 47 Mivel a 4/2009 rendelet nem határozza meg a 3. cikkének a) és b) pontja értelmében vett „szokásos tartózkodási hely” fogalmát, arra a jelen ítélet 43. pontjában felidézett elvekkkel összhangban önálló és egységes értelmezést kell keresni.

- 48 E tekintetben emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy a 4/2009 rendeletben előírt joghatósági szabályok célja nem csupán az általában a gyengébb félnek tekintett tartásra jogosult és a joghatósággal rendelkező bíróság közötti közelség biztosítása, hanem egyúttal az igazságszolgáltatás megfelelő működésének biztosítása is, nem csupán a bírósági szervezet észszerűsítése szempontjából, hanem a felek – tehát akár a felperes, akár az alperes – azon érdekével összefüggésben, hogy többek között könnyen hozzáférhessenek az igazságszolgáltatáshoz, és előre láthassák a hatásköri és illetékességi szabályokat (lásd ebben az értelemben: 2020. június 4-i FX [Tartási követelés végrehajtásával szembeni jogorvoslati kérelem] ítélet, C-41/19, EU:C:2020:425, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 49 Másrészt, amint az többek között a 4/2009 rendelet (8) preambulumbekzdéséből következik, és amint arra a Bíróság már rámutatott, e rendelet szoros kapcsolatban áll a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló hágai jegyzőkönyvvel (2019. szeptember 5-i R [Szülői felelősséggel és tartási kötelezettséggel kapcsolatos joghatóság] ítélet, C-468/18, EU:C:2019:666, 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Márpedig e jegyzőkönyv 3. cikke értelmében főszabály szerint a tartásra jogosult szokásos tartózkodási helyének joga irányadó a tartási kötelezettségek tekintetében, és e tartózkodásnak kellő fokú állandóságot kell mutatnia, kizárva az ideiglenes vagy alkalmi jelleget (lásd ebben az értelemben: 2022. május 12-i W. J. [A tartásra jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltozása] ítélet, C-644/20, EU:C:2022:371, 63. pont).
- 50 Ez a rendelkezés kapcsoló elvek azon rendszerét tükrözi, amelyen az említett jegyzőkönyv alapul, amely rendszer az alkalmazandó jog előreláthatóságának biztosítására irányul annak garantálásával, hogy a kijelölt jog nem nélkülözi a megfelelő kapcsolatot a szóban forgó családi helyzettel, mivel a tartásra jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti jog tűnik úgy, mint amely főszabály szerint a legszorosabb kapcsolatban áll a jogosult helyzetével, és e jog tűnik a legalkalmasabbnak az e jogosult tekintetében esetlegesen felmerülő konkrét problémák szabályozására (2022. május 12-i W. J. [A tartásra jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltozása] ítélet, C-644/20, EU:C:2022:371, 64. pont), valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.
- 51 E kapcsolódás fő előnye az, hogy meghatározza a tartási kötelezettség fennállását és mértékét, figyelembe véve azon ország társadalmi környezetének jogi és ténybeli feltételeit, amelyben a jogosult él és tevékenységeinek lényeges részét végzi. Ugyanis, mivel a tartásra jogosult a megélhetésére használja a tartásdíjat, meg kell vizsgálni azt a konkrét problémát, amely a konkrét társadalom vonatkozásában merül fel, vagyis azon társadalomban, amelyben a tartásra jogosult él és élni fog (2022. május 12-i W. J. [A tartásra jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltozása] ítélet, C-644/20, EU:C:2022:371, 65. pont).
- 52 Ennélfogva indokolt úgy tekinteni, hogy e célkitűzésre tekintettel a tartásra jogosult szokásos tartózkodási helye az a hely, ahol ténylegesen e jogosult életének szokásos központja található, figyelembe véve családi és társadalmi környezetét, különösen ha kiskorú gyermekről van szó (lásd ebben az értelemben: 2022. május 12-i W. J. [A tartásra jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltozása] ítélet, C-644/20, EU:C:2022:371, 66. pont).
- 53 E megfontolásokra tekintettel, és figyelemmel arra, hogy a 4/2009 rendelet 3. cikkének a) és b) pontja és a hágai jegyzőkönyv 3. cikke közös kapcsolóelven – nevezetesen az érintett szokásos tartózkodási helyén – alapulnak, és szoros kapcsolatban állnak egymással, indokolt, hogy e tényező meghatározását ugyanazon elvek vezéreljék, és a két jogi aktusban ugyanazon elemek jellemezzék. Így, még ha a tartást kérelmező, a jogosult vagy adott esetben a kötelezett szokásos

tartózkodási helyének konkrét értékelése az adott ügy sajátos körülményeitől függ is, amely körülmények többek között az érintett életkorától és környezetétől függően változhatnak, következésképpen, ha a „szokásos tartózkodási hely” 4/2009 rendelet 3. cikkének a) és b) pontja értelmében vett fogalmát egyrészt az érintett személynek az élete szokásos központja meghatározott helyre való rögzítésére irányuló szándéka, másrészt az érintett területen való, kellő mértékben állandó jelenléte jellemzi.

- 54 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az alapügyben szereplő házastársak 2010 augusztusában kötöttek házasságot Spanyolország bissau-guineai nagykövetségén, és ebben az államban laktak 2010 augusztusától 2015 februárjáig, amikor is Togóba költöztek, ahol a 2018 júliusa óta történt különválásuk ellenére még mindig laknak, két gyermekükkel együtt.
- 55 Ezzel szemben a kérdést előterjesztő bíróság által közölt tényezőkből egyáltalán nem tűnik ki, hogy az alapügyben szereplő gyermekek apja, aki portugál állampolgársággal rendelkezik, az e bíróság szerinti tagállamban, azaz a Spanyol Királyságban rendelkezett volna szokásos tartózkodási hellyel egyedül vagy közös gyermekeik anyjával együtt. Az anya, aki spanyol állampolgár, és aki e tagállam bíróságai előtt nyújtotta be a házasság felbontása iránti kérelmet, a maga részéről azt állítja, hogy azon körülmény ellenére fenntartotta szokásos tartózkodási helyét az említett tagállam területén, hogy az Unió szerződéses alkalmazottjaként legalább 2010 augusztusa óta harmadik állam területén, pontosabban 2008 februárja óta Togóban dolgozik, és azóta e harmadik államban él gyermekeivel együtt.
- 56 Márpedig, tekintettel e körülményekre és a „szokásos tartózkodási hely” 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerinti fogalmát jellemző két, a jelen ítélet 44. pontjában felidézett elemre, úgy tűnik, hogy az alapeljárásban szereplő házastársak, a kérdést előterjesztő bíróság által az adott ügyet jellemző valamennyi ténykörülmény alapján elvégzett további vizsgálatra is figyelemmel, (lásd ebben az értelemben: 2021. november 25-i IB [Házastárs szokásos tartózkodási helye – Házasság felbontása] ítélet, C-289/20, EU:C:2021:955, 52. pont), nem tartózkodnak szokásos jelleggel a házasság felbontása iránti kérelem tárgyában eljáró tagállam területén.
- 57 Ugyanis, először is az alapügyben szereplő házastársak állandó jelleggel, a szabadságok időszakait vagy a gyermekek születését leszámítva, amelyek főszabály szerint a szokásos életvitel alkalmi jellegű és ideiglenes megszakításának minősülnek (lásd analógia útján: 2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, 51. pont), fizikailag nem tartózkodnak a Spanyol Királyság területén, legalábbis 2010 óta. Nem vitatott, hogy e házastársak különválását követően az alapügyben szereplő feleség nem költözött a házasság felbontása iránti kérelem tárgyában eljáró bíróság szerinti tagállam területére. Konkrétan egyetlen ügyirat sem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy e feleség a házasság felbontására irányuló kérelmét közvetlenül megelőző hat hónapon belül tartózkodott volna az említett tagállam területén – amelynek állampolgára –, amint azt a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának hatodik franciabekezdése előírja.
- 58 E körülmények között nem tűnik úgy, hogy a jelen ítélet 44. pontjában felidézett, a kérdést előterjesztő bíróság tagállamának területén való kellő mértékben állandó jelenlétre vonatkozó követelmény a jelen ügyben teljesülhetne. Azon körülményt illetően, hogy az alapügyben szereplő házastársak Togóban, határozatlan idejű munkaszerződés alapján az Unió küldöttségére beosztott szerződéses uniós alkalmazottként tartózkodnak, az Európai Unió egyéb alkalmazottaira vonatkozó alkalmazási feltételek (EAAF) 85. cikke (1) bekezdése rendelkezéseinek értelmében, amelyeket az EAAF 3a. cikkében említett olyan szerződéses alkalmazottakra is alkalmazni kell,

akik nem tartoznak a brüsszeli székhely felé történő rotáció hatálya alá, miáltal a feladataik ellátásával fennálló közvetlen kapcsolat áll fenn, pontosítani szükséges, hogy ez önmagában nem képezi akadályát annak, hogy e tartózkodás ilyen szintű állandóságot jelentsen (lásd analógia útján: 2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, 12. és 47. pont), továbbá nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy az, hogy az érintett fizikailag nem tartózkodik a házasság felbontása iránti kérelem tárgyában eljáró bíróság szerinti tagállamban, a jelen ügyben önmagában tisztán ideiglenes vagy alkalmoszerű.

- 59 Másodszor, az ügy egyetlen irata sem enged arra következtetni, hogy az alapügyben szereplő házastársak, vagy legalábbis a feleség, annak ellenére, hogy több éve folyamatosan fizikai távolságban vannak a Spanyol Királyság területétől, úgy határoztak volna, hogy érdekeltségeik állandó vagy szokásos központját e tagállamba telepítik. Még ha e házastársak egyike valóban kinyilvánította is azon szándékát, hogy a jövőben Spanyolországban telepedjen le, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy – amint az a jelen ítélet 57. pontjában pontosításra került – az alapügyben szereplő házastársak közül egyik sem hagyta el Togót annak ellenére, hogy 2018. július óta ténylegesen különváltak. Egyébiránt, amint arra a főtanácsnok indítványának 50. pontjában lényegében rámutatott, mivel az Unió küldöttségein lévő olyan álláshelyeket, mint a togói, önként töltik be azok a tisztviselők és alkalmazottak, akik azt szeretnék, kétségesnek tűnik, hogy e házastársaknak tényleges különválásukat követően valóban szándékában állt volna elhagyni Togót annak érdekében, hogy szokásos tartózkodási helyüket a Spanyol Királyság területére helyezték át.
- 60 Úgy tűnik, hogy lényegében hasonló értékelést kell alkalmazni a jelen ügyben az alperes vagy a 4/2009 rendelet 3. cikkének a) pontja, illetve 3. cikkének b) pontja értelmében vett tartásra jogosult szokásos tartózkodási helye tekintetében, mivel – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő további vizsgálatokra is figyelemmel – semmi nem utal arra, hogy az érintettek szokásos tartózkodási helyüket a Spanyol Királyság területére helyezték át.
- 61 E megfontolásokat nem kérdőjelezi meg a spanyol kormány azon, egyébként kizárólag a 2201/2003 rendelet értelmezésével kapcsolatban kifejtett érve, amely szerint az alapügyben szereplő házastársak az Unió togói küldöttségéhez beosztott szerződéses alkalmazotti jogállásuk miatt e harmadik államban diplomáciai jogállással rendelkeznek, és így a bécsi egyezmény 31. cikkének (1) bekezdése értelmében e tagállam polgári bíróságai előtt mentességet élveznek, aminek e kormány álláspontja szerint ahhoz kéne vezetnie, hogy a polgári törvénykönyv 40. cikke alkalmazásában elismerjék azon tagállam – azaz a jelen esetben a Spanyol Királyság – bíróságainak joghatóságát, amelynek területén ezen alkalmazottak nem rendelkeznek az említett diplomáciai jogállással.
- 62 Ugyanis, még ha ez az állítás helytálló is, mégsem befolyásolja a „szokásos tartózkodási hely” 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja és a 4/2009 rendelet 3. cikkének a) és b) pontja értelmében vett fogalmának értelmezését, mivel e rendelkezések értelmében az eljáró bíróság joghatósága csak akkor ismerhető el, ha a házastársak – együttesen vagy külön-külön – és/vagy gyermekeik mint a 4/2009 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében vett tartásra jogosultak, szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek az e bíróság szerinti tagállam területén, és e szokásos tartózkodási hely felel meg a jelen ítélet 44. és 53. pontjában említett feltételeknek.

- 63 Márpedig az a tény, hogy az eljáró bíróság tagállamában nincs ilyen szokásos tartózkodási hely, elegendő annak megállapításához, hogy e bíróság nem rendelkezik joghatósággal a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja és a 4/2009 rendelet 3. cikkének a) és b) pontja alapján, függetlenül attól a kérdéstől, hogy az alapügyben szereplő házastársak és gyermekeik Togóban e harmadik állam polgári bíróságai előtt esetlegesen mentelmi joggal rendelkeznek-e.
- 64 Semmilyen ezzel ellentétes érv nem vezethető le a 2201/2003 rendeletnek a spanyol kormány által ugyancsak hivatkozott (14) preambulumbekzdéséből, amelyből az következik, hogy amennyiben az e rendelet szerint megállapított joghatóság nem gyakorolható a nemzetközi joggal összhangban álló diplomáciai mentesség következtében, a joghatóságot annak a tagállamnak a nemzeti jogával összhangban kell gyakorolni, amelyben az érintett személy ilyen mentességet élvez.
- 65 Amint ugyanis azt a Bizottság helytállóan előadta, e preambulumbekzdés arra a helyzetre vonatkozik, amikor valamely tagállam bírósága, noha a 2201/2003 rendelet rendelkezései alapján joghatósággal rendelkezik, diplomáciai mentesség fennállása miatt nem képes e joghatóságot gyakorolni. Márpedig nem vitatott, hogy az alapeljárásban sem a házastársak, sem gyermekeik nem részesülnek diplomáciai mentességben egyetlen tagállamban sem. Közlebről, a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv 11. cikkének a) pontja azt írja elő, hogy az Unió tisztviselői és egyéb alkalmazottai csak „hivatalos minőségükben” – azaz, az Unióra bízott feladat keretében – végrehajtott cselekmények tekintetében rendelkeznek a bírósági eljárások alóli mentességgel (2021. november 30-i LR Ğenerálprokuratūra ítélet, C-3/20, EU:C:2021:969, 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat). Ebből az következik, amint azt a személyzeti szabályzat 23. cikke is megerősíti, hogy a joghatóság alóli ilyen mentesség nem terjed ki azokra a keresetekre, amelyek tárgya magánjellegű jogviszonyokra vonatkozik, mint például a házastársak között házassági, szülői felelősséggel vagy a gyermekeik tekintetében fennálló tartási kötelezettségekkel kapcsolatos kérelmek, amelyek jellegüknl fogva nem érintik a mentesség kedvezményezettjének azon uniós intézmény feladatainak a gyakorlásában való részvételét, amelyhez tartozik (lásd ebben az értelemben: 1968. július 1-jei Sayag és Zurich ítélet, 5/68, EU:C:1968:42, 585. o.).
- 66 A fenti megfontolások összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját és a 4/2009 rendelet 3. cikkének a) és b) pontját úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezések értelmében vett szokásos tartózkodási hely meghatározása szempontjából nem minősülhet döntő tényezőnek az érintett házastársaknak valamely harmadik államban – amelyben állítólag diplomáciai jogállással rendelkeznek – az Európai Unió küldöttségéhez beosztott európai uniós szerződéses alkalmazotti minősége.

A második kérdésről

- 67 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy amennyiben a házastársak szokásos tartózkodási helyének meghatározása azon jogállásuktól függne, hogy ők az Unió egy küldöttségéhez beosztott, valamely harmadik államban tartózkodó szerződéses uniós alkalmazottak, ez a helyzet hogyan befolyásolja a kiskorú gyermekek szokásos tartózkodási helyének a 2201/2003 rendelet 8. cikke alapján történő meghatározását.
- 68 Az első kérdésre adott válaszra tekintettel a második kérdést nem szükséges megválaszolni.

A harmadik kérdésről

- 69 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy egy gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása szempontjából figyelembe kell venni az anya állampolgársága szerinti kapcsolatot, valamint az anyának a házasságkötés előtti tartózkodási helyét abban a tagállamban, amelyben szülői felelősséggel kapcsolatos kérelem tárgyában bírósághoz fordultak, vagy azt körülményt, hogy a kiskorú gyermekek e tagállamban születtek és annak állampolgárságával rendelkeznek.
- 70 A 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése szerint valamely tagállam bíróságának joghatóságát a gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a gyermeknek a bírósághoz fordulás időpontjában fennálló szokásos tartózkodási helyének kritériuma alapján kell meghatározni.
- 71 E tekintetben a Bíróság több alkalommal kimondta, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye az uniós jog önálló fogalma, amelyet az azt említő rendelkezés összefüggéseire és a 2201/2003 rendelet céljára, és különösen a (12) preambulumbekkezdésben foglaltakra tekintettel kell meghatározni, amely szerint a rendeletben megállapított joghatósági szabályokat a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével alakították ki (2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, 40. pont).
- 72 A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a gyermek szokásos tartózkodási helyét az adott ügy konkrét tényállásában szereplő valamennyi körülmény alapján kell megállapítani. A gyermek valamelyik tagállamban való fizikai jelenlétén kívül más olyan tényezőkre is figyelemmel kell lenni, amelyek arra engednek következtetni, hogy ez a jelenlét semmiképpen sem ideiglenes vagy alkalmi jellegű (2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), és hogy a gyermek tartózkodása együtt jár a szociális és családi környezetbe való ilyen beilleszkedéssel (2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, 42. pont).
- 73 E tényezők között szerepel a gyermek valamely tagállam területén való tartózkodásának időtartama, rendszeressége, körülményei és indokai, valamint a gyermek állampolgársága, a releváns tényezők pedig az érintett gyermek életkorának függvényében változnak (2017. június 8-i OL ítélet, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Figyelembe kell venni továbbá az iskoláztatásának helyét és körülményeit, valamint a gyermeknek az érintett tagállamban fenntartott családi és szociális kapcsolatait (lásd ebben az értelemben: 2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, EU:C:2018:513, 43. pont).
- 74 Ami a szülők arra vonatkozó szándékát illeti, hogy a gyermekkel együtt egy adott helyen telepedjenek le, a Bíróság elismerte, hogy ez szintén figyelembe vehető a szokásos tartózkodási hely megállapításakor, ha e szándék megnyilvánul bizonyos külső körülményekben, mint amilyen az érintett tagállamban történő lakásszerzés vagy lakásbérlés (lásd ebben az értelemben: 2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, EU:C:2018:513, 46. pont).
- 75 Ebből következik, hogy – amint arra a főtanácsnok indítványának 72. pontjában lényegében rámutatott – ahhoz, hogy egy gyermek szokásos tartózkodási helye valamely adott tagállamban megállapítható legyen a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében, legalábbis az szükséges, hogy a gyermek fizikailag jelen legyen ebben a tagállamban, és másrésről más

figyelembe veendő tényezők arra engedjenek következtetni, hogy ez a jelenlét semmiképpen sem ideiglenes vagy alkalmi jellegű, és hogy a gyermek tartózkodása együtt jár a szociális és családi környezetbe való bizonyos beilleszkedéssel.

- 76 Következésképpen az alapügyben a kiskorú gyermekek 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében vett szokásos tartózkodási helyének meghatározása céljából nem vehető figyelembe az anya állampolgársága jelentette kapcsolat, valamint az anyának a házasságkötést és a gyermekek születését megelőzően Spanyolországban való tartózkodása, amely e tekintetben nem releváns.
- 77 Ezzel szemben az alapügyben szereplő kiskorú gyermekek spanyol állampolgársága, és az a tény, hogy e gyermekek Spanyolországban születtek, releváns tényezőnek minősülhet, anélkül azonban, hogy meghatározóak lennének. Az a tény ugyanis, hogy egy gyermek valamely tagállamból származik és egyik szülőjével együtt osztozik ezen állam kultúrájában, nem meghatározó e gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása szempontjából (lásd ebben az értelemben: 2018. június 28-i HR ítélet, C-512/17, EU:C:2018:513, 52. pont). Ez a megállapítás még inkább igaz akkor, ha – mint az alapügyben is – egyetlen tényező sem bizonyítja, hogy az érintett gyermekek nem alkalmi jelleggel fizikailag jelen voltak az eljáró bíróság tagállamának területén, és életkorukra tekintettel bizonyos fokban beilleszkedtek többek között az iskolai, szociális és családi környezetbe.
- 78 A harmadik kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása szempontjából nem bír relevanciával az anya állampolgársága szerinti kapcsolat, valamint az anyának a házasságkötés előtti tartózkodási helye abban a tagállamban, amelyben szülői felelősséggel kapcsolatos kérelem tárgyában bírósághoz fordultak, az a körülmény pedig nem elégséges, hogy a kiskorú gyermekek e tagállamban születtek és annak állampolgárságával rendelkeznek.

A negyedik kérdéstről

- 79 Negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy amennyiben a 2201/2003 rendelet 3–5. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására és a 2201/2003 rendelet 8–13. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a szülői felelősséggel kapcsolatos kérelem elbírálására, e rendelet 7. és 14. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az, hogy az alapeljárás alperese másik tagállam állampolgára, mint amelyben bírósághoz fordultak, akadályát képezi az e 7. és 14. cikkben foglalt fennmaradó joghatósági kikötés alkalmazásában e bíróság joghatósága megalapozásának.
- 80 Először is meg kell jegyezni, hogy míg a 2201/2003 rendelet „Fennmaradó joghatóság” című 7. cikke e rendelet II. fejezetének „A házasság felbontása, a különválás és a házasság érvénytelenítése” című 1. szakaszában található, az említett rendelet szintén „Fennmaradó joghatóság” című 14. cikke ugyanezen fejezet 2. szakaszának a „szülői felelősségre” vonatkozó rendelkezései közé tartozik. Ebből következik, hogy mivel a 2201/2003 rendelet 7. és 14. cikke a házassági kötelék felbontásával kapcsolatos fennmaradó joghatóságra, illetve a gyermekek tekintetében fennálló szülői felelősségére vonatkozó joghatóságra vonatkozik, e két joghatósági rendszert egymást követően kell megvizsgálni.

- 81 Ami először is a házasság felbontására vonatkozó fennmaradó joghatóságot illeti, a 2201/2003 rendelet 7. cikke (1) bekezdésének szövegéből kitűnik, hogy a joghatóságot csak abban az esetben határozza meg a nemzeti jog, ha e rendelet 3–5. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal.
- 82 Noha – amint arra a főtanácsnok indítványának 81. pontjában lényegében rámutatott – úgy tűnik, e rendelkezés önmagában lehetővé teszi a tagállamok területén kívüli szokásos tartózkodási hellyel rendelkező, eltérő állampolgárságú házastársak számára, hogy a nemzeti joghatósági szabályok alapján másodlagosan eljáró bírósághoz forduljanak, e rendelkezés hatályát a 2201/2003 rendelet 6. cikkének figyelembevételével kell értelmezni.
- 83 Márpedig e rendeletnek „A 3., 4. és 5. cikk szerinti joghatóság kizárólagos jellege” című 6. cikke úgy rendelkezik, hogy „[a]zon házastárs ellen, aki valamely tagállam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy valamely tagállam állampolgára [...], más tagállamban kizárólag a 3., 4. és 5. cikk cikknek megfelelően indítható eljárás”.
- 84 Így e 6. cikk szerint olyan alperessel szemben, aki valamely tagállam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy valamely tagállam állampolgára, a 2201/2003 rendelet 3–5. cikkében meghatározott joghatóság kizárólagos jellegére tekintettel más tagállam bírósága előtt kizárólag e rendelkezéseknek megfelelően, ennek következtében nem a nemzeti jog által meghatározott joghatósági szabályok alapján indulhat eljárás (2007. november 29-i Sundelind Lopez ítélet, C-68/07, EU:C:2007:740, 22. pont).
- 85 Ebből az következik, hogy amennyiben valamely tagállam bírósága nem rendelkezik joghatósággal a 2201/2003 rendelet 3–5. cikke alapján a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására, e rendelet 6. cikke megakadályozza, hogy e bíróság a nemzeti jogban az említett rendelet 7. cikke (1) bekezdésének megfelelően megállapított, fennmaradó joghatósági szabályok alapján megállapítsa joghatóságát, amennyiben az alperes az említett bíróság tagállamától eltérő tagállam állampolgára.
- 86 A jelen ügyben a férj, aki az alperes a spanyol bíróságok előtt a házasság felbontása iránt indított eljárásban, portugál állampolgár, így a kérdést előterjesztő bíróság által közölt információkra tekintettel, és e bíróság további vizsgálatára is figyelemmel, az alapügyben szereplő házastársak szokásos tartózkodási helye nem valamely tagállam, és különösen nem az e bíróság szerinti tagállamnak a területén található. Következésképpen, noha a kérdést előterjesztő bíróság a 2201/2003 rendelet 3–5. cikke alapján nem állapíthatja meg az ilyen kereset elbírálására vonatkozó joghatóságát, e rendelet 7. cikkének (1) bekezdése nem jogosítja fel e bíróságot arra, hogy joghatóságát a nemzeti jogban előírt fennmaradó joghatósági szabályok alapján állapítsa meg, mivel az említett rendelet 6. cikkének b) pontja megakadályozza, hogy az alapeljárás alperesét, aki e bíróság tagállamától eltérő tagállam állampolgára, ez utóbbi bíróság előtt pereljék.
- 87 Hozzá kell tenni, hogy – amint azt a Bizottság írásbeli észrevételeiben jelezte – ez az értelmezés nem jelenti azt, hogy a házasság felbontását kérő házastársnak nincs lehetősége arra, hogy kérelmét annak a tagállamnak a bíróságaihoz nyújtsa be, amelynek az alperes állampolgára, ha a 2201/2003 rendelet 3–5. cikke nem jelöl meg más bíróságot. Ilyen esetben ugyanis e rendelet 6. cikkének b) pontja nem képezi akadályát annak, hogy azon tagállam bíróságai, amelynek az alperes az állampolgára, joghatósággal rendelkezzenek a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására e tagállam nemzeti joghatósági szabályainak alkalmazásával.

- 88 Másodszor, a szülői felelősséggel kapcsolatos fennmaradó joghatóságot illetően emlékeztetni kell arra, hogy a 2201/2003 rendelet 14. cikke értelmében, ha egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal e rendelet 8–13. cikke alapján, a joghatóságot minden tagállamban az adott állam joga határozza meg.
- 89 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az, hogy valamely tagállam bírósága előtt indított jogvita nem tartozhat a 2201/2003 rendelet 8. cikke (1) bekezdésének hatálya alá, amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye nem az említett tagállamban található, nem feltétlenül jelenti akadályát annak, hogy ez a bíróság másik jogcímen joghatósággal rendelkezzen a jogvita elbírálására.
- 90 A jelen ügyben, amennyiben a jelen ítélet 70–78. pontjában kifejtett értelmezés, amely szerint lényegében a gyermek valamely tagállamban való fizikai jelenléte előfeltételét képezi a szokásos tartózkodási helye megállapításának, azzal a következménnyel jár, hogy a 2201/2003 rendeletnek a szülői felelősségre vonatkozó rendelkezései alapján nem lehet valamely tagállami bíróság joghatóságát megállapítani, az említett rendelet 14. cikke alapján mindegyik tagállam alapíthatja bíróságainak joghatóságát az említett rendelet rendelkezéseinek alapjául szolgáló fizikai közelség kritériumától eltérő nemzeti jogszabályokra (lásd ebben az értelemben: 2018. október 17-i UD ítélet, C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, 57. pont).
- 91 Következésképpen a 2201/2003 rendelet 14. cikke nem képezi akadályát annak, hogy az eljáró bíróság saját joghatóságának megállapítása érdekében a belső jog szabályait alkalmazza, ideértve adott esetben az érintett gyermek állampolgárságán alapuló szabályokat is, még akkor is, ha a gyermek apja, az alperes, az e bíróság szerinti tagállamtól eltérő tagállam állampolgára.
- 92 E megfontolásokra tekintettel, olyan helyzetben, mint amelyről az alapügyben szó van, nem kizárt, amint arra a főtanácsnok indítványának 95. pontjában lényegében rámutatott, hogy egyrészt a házasság felbontásával, másrészt pedig a szülői felelősségre vonatkozóan különböző tagállamok bíróságai rendelkeznek joghatósággal. E megállapítás alapján felmerülhet a kérdés, hogy a gyermek mindenek felett álló érdeke, amelynek tiszteletben tartását a 2201/2003 rendelet (12) és (33) preambulumbekzdésének megfelelően különösen a szülői felelősségre vonatkozó joghatósági szabályoknak biztosítaniuk kell, nem sérülne-e egy ilyen széttagolással.
- 93 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy amint azt a 2201/2003 rendelet (5) preambulumbekzdése kimondja, a gyermekek egyenlőségének biztosítása érdekében e rendelet kiterjed a szülői felelősségre vonatkozó valamennyi határozatra, beleértve a gyermek védelmére vonatkozó intézkedéseket is, függetlenül attól, hogy azok házassági jogi eljáráshoz kapcsolódnak-e.
- 94 Márpedig, noha – amint arra a főtanácsnok indítványának 96. pontjában szintén rámutatott – a 2201/2003 rendelet, jelesül 12. cikkének (3) bekezdése, lehetővé teszi a házastársak számára, hogy elkerüljék a fórumok jelen ítélet 92. pontjában említetthez hasonló széttagoltságát azáltal, hogy a szülői felelősségre vonatkozó kérelem tekintetében elfogadják a házasság felbontásával összefüggésben eljáró bíróság joghatóságát, feltéve hogy ez a választás a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja, ettől még e széttagoltság, amelynek esetleges felügyelete e rendelet rendszerének szerves részét képezi, nem feltétlenül összeegyeztethetetlen az említett érdekekkel. Az említett szülő a gyermek mindenek felett álló érdekében ugyanis ilyen kérelmet más bíróságokhoz is benyújthat, köztük azon tagállam bíróságaihoz, amelyeknek állampolgára, és ezen utóbbi választást indokolhatja különösen az anyanyelven való kifejezés könnyebbége,

valamint az esetlegesen mérsékelt eljárási költségek (2019. szeptember 5-i R [Szülői felelősséggel és tartási kötelezettséggel kapcsolatos joghatóság] ítélet, C-484/18, EU:C:2019:666, 50. és 51. pont).

- 95 Hozzá kell tenni, hogy a 2201/2003 rendelet 12. cikke (4) bekezdésének megfelelően, amennyiben a gyermek egy olyan harmadik állam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely nem szerződő fele a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-én kelt Hágai Egyezménynek, az e cikk (3) bekezdése szerinti joghatóság úgy tekintendő, mint amely a gyermek érdekét szolgálja, különösen ha megállapítják, hogy nincs lehetőség eljárás lefolytatására az adott harmadik államban.
- 96 A fenti megfontolásokra tekintettel a negyedik kérdésre a következő választ kell adni:
- Amennyiben a 2201/2003 rendelet 3–5. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására, e rendelet 7. cikkét, annak 6. cikkével összefüggésben, úgy kell értelmezni, hogy az, hogy az alapeljárás alperese másik tagállam állampolgára, mint amelyben bírósághoz fordultak, akadályát képezi az e 7. cikkben foglalt fennmaradó joghatósági kikötés alkalmazásában e bíróság joghatósága megalapozásának, ugyanakkor nem akadályozza azt, hogy annak a tagállamnak a bíróságai, amelynek az alperes állampolgára, joghatósággal rendelkezzenek az ilyen kérelem elbírálására az ezen utóbbi tagállam nemzeti joghatósági szabályainak alkalmazásában.
 - Amennyiben a 2201/2003 rendelet 8–13. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a szülői felelősséggel kapcsolatos kérelem elbírálására, e rendelet 14. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az, hogy az alapeljárás alperese másik tagállam állampolgára, mint amelyben bírósághoz fordultak, nem képezi akadályát az e 14. cikkben foglalt fennmaradó joghatósági kikötés alkalmazásának.

Az ötödik kérdésről

- 97 Ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy amennyiben a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos jogvitában részt vevő egyik fél szokásos tartózkodási helye sem valamely tagállamban található, milyen feltételek mellett állapítható meg a 4/2009 rendelet 7. cikke szerinti *forum necessitatisra* kivételes esetekben alapított joghatóság. A kérdést előterjesztő bíróság különösen arra keresi a választ, hogy egyrészt mely feltételek szükségesek annak megállapításához, hogy az eljárás megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen vagy lehetetlen lenne egy olyan harmadik államban, amelyhez a jogvita szorosan kötődik, és hogy az említett 7. cikkre hivatkozó fél köteles-e bizonyítani, hogy sikertelenül indított vagy próbált meg eljárást indítani ugyanezen harmadik állam bíróságai előtt, másrészt hogy annak megállapításához, hogy a jogvita kielégítő mértékben kapcsolódik azon tagállamhoz, amelyben bírósághoz fordultak, alapul vehető-e a felek egyikének állampolgársága.
- 98 A 4/2009 rendelet 7. cikkének első bekezdése értelmében amennyiben a 3., 4., 5. és a 6. cikk alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, kivételes esetben az egyik tagállam bíróságai eljárhatnak az ügyben, amennyiben az eljárás megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen vagy lehetetlen lenne egy olyan harmadik államban, amelyhez a jogvita szorosan kötődik. E cikk második bekezdése értelmében a jogvitának kielégítő mértékben kell kapcsolódnia azon tagállamhoz, amelynek bíróságához fordultak.

- 99 A 4/2009 rendelet 7. cikke tehát négy együttes feltételt ír elő annak érdekében, hogy valamely tagállam bírósága, amelyhez tartási kötelezettség megállapítása iránti kérelmet nyújtanak be, kivételesen, a szükséghelyzet alapján megállapíthassa joghatóságát (*forum necessitatis*). Először is e bíróságnak meg kell állapítania, hogy a 4/2009 rendelet 3–6. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal. Másodsor, az előtte folyamatban lévő jogvitának harmadik országhoz szorosán kötődnie kell. Harmadsor, a szóban forgó eljárás megindításának vagy lefolytatásának észszerűtlennek vagy lehetetlennel kell lennie ebben a harmadik államban. Végül, negyedszer, a jogvitának kielégítő mértékben kell kapcsolódnia ahhoz a tagállamhoz, amelynek bíróságához fordultak.
- 100 Noha a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy e feltételek összessége teljesül-e annak érdekében, hogy adott esetben a 4/2009 rendelet 7. cikkének rendelkezései által biztosított joghatóságra hivatkozhatson, e feltételek mindegyikét illetően és az e bíróság által szorgáltatott információkra tekintettel a következő pontosításokat kell tenni.
- 101 Először is, ami a jelen ítélet 99. pontjában említett első feltétel teljesülését illeti, meg kell jegyezni, hogy nem elegendő, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy a 4/2009 rendelet 3–6. cikke értelmében saját joghatósága nem áll fenn, hanem meg kell győződnie arról is, hogy például amikor több bíróság előtt indítottak eljárást, e cikkek értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal. Az a körülmény tehát, amelyet a kérdést előterjesztő bíróság az ötödik kérdés kiindulópontjaként említ, hogy az alperes vagy a jogosultak valamely harmadik államban rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel, azaz nem felelnek meg a 4/2009 rendelet 3. cikkének a), illetve b) pontjában foglalt feltételeknek, nem elegendő annak megállapításához, hogy e rendelet 7. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal e rendelet 3–6. cikke alapján. Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróságnak arról is meg kell még győződnie, hogy e bíróság és a többi tagállam bíróságai az említett rendelet 3. cikkének c) vagy d) pontjában, illetve 4–6. cikkében felsorolt joghatósági okok alapján nem rendelkeznek joghatósággal e kérelem elbírálására.
- 102 Először is, ami a 4/2009 rendelet 3. cikkének c) és d) pontját illeti, ez a rendelkezés joghatóságot biztosít mind annak a bíróságnak, amely saját joga alapján a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, mind annak a bíróságnak, amely saját joga alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha e joghatóság kizárólag az egyik fél állampolgárságán alapul.
- 103 A jelen ügyben ha – amint az a jelen ítélet 86–92. pontjából következik – a kérdést előterjesztő bíróság nem rendelkezik joghatósággal a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására, de a 2201/2003 rendelet 14. cikkében foglalt, fennmaradó joghatóságra vonatkozó kikötés értelmében a szülői felelősségre vonatkozó, az alapeljárás felperesének állampolgárságára alapított, nemzeti jogi rendelkezéseken alapuló kérelem elbírálására rendelkezhet joghatósággal, a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kellene határoznia, hogy e körülmény folytán és a 4/2009 rendelet 3. cikkének d) pontjára tekintettel e bíróság rendelkezik-e joghatósággal a gyermekek javára fennálló tartási követelésre vonatkozó kérelem elbírálására.
- 104 Másodsor, ami a 4/2009 rendelet 4. és 5. cikkében felsorolt joghatósági okokat illeti, noha a Bíróság rendelkezésére álló iratok egyikéből sem tűnik ki, hogy ezen okok alkalmazandók lennének az alapügyben, pontosítani kell többek között, hogy egyrészt az e rendelet 4. cikkében előírt joghatóság megválasztása e cikk (3) bekezdése értelmében az említett rendelet 5. cikkében

előírt, a tizennyolc évnél fiatalabb gyermekkel kapcsolatos tartási kötelezettséggel kapcsolatos jogviták esetében mindenképpen kizárt, és másrészt, az említett rendelet 5. cikkén alapuló joghatósággal kapcsolatban, hogy ezen ügyiratokból nem tűnik ki, hogy az alapeljárás alperese szándékosan jelent meg más okból, mint hogy az eljáró tagállami bíróság joghatóságát vitassa. Ezzel szemben nem tűnik kizártnak, hogy a Portugál Köztársaság bíróságai – tekintettel az apa és gyermekei közös portugál állampolgárságára – adott esetben alapíthassák joghatóságukat ugyanezen rendelet 6. cikkére, ha ez utóbbiak félként vesznek részt tartás iránti kérelemmel kapcsolatos eljárásban mint az ilyen tartás jogosultjai, aminek vizsgálata azonban a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

- 105 Másodsor, a 4/2009 rendelet 7. cikkében foglalt azon feltételt illetően, amely szerint a bíróság előtt folyamatban lévő jogvitának valamely harmadik állammal szoros kapcsolatban kell állnia, meg kell állapítani, hogy e rendelet nem nyújt semmilyen információt azon körülményeket illetően, amelyek lehetővé teszik az ilyen szoros kapcsolat fennállásának megállapítását. Mindazonáltal, figyelembe véve az említett rendelet alapjául szolgáló joghatósági okokat, különösen a szokásos tartózkodási hely kritériumát, az eljáró bíróságnak képesnek kell lennie ilyen szoros kapcsolat fennállásának megállapítására, amennyiben az ügy körülményeiből az következik – aminek vizsgálata e bíróság feladata –, hogy a jogvitában részes valamennyi fél szokásos tartózkodási helye az érintett harmadik állam területén található. Függetlenül ugyanis azoktól a kritériumoktól, amelyek e harmadik államban a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos joghatóság alapul, különösen akkor, ha olyan államról van szó, amely nem szerződő fele a gyermekeknek és más családtagoknak szánt tartásdíj nemzetközi behajtásáról szóló, 2007. november 23-i Hágai Egyezménynek, a fizikai közelség kritériumára tekintettel főszabály szerint észszerűen feltételezhető, hogy azon állam bíróságai, amelynek területén a tartásra jogosult kiskorú gyermek, valamint a tartásra kötelezett szokásos tartózkodási helye található, legalkalmasabbak e gyermek szükségleteinek értékelésére, tekintettel arra a társadalmi és családi környezetre, amelyben e gyermek él és élnie kell.
- 106 Harmadszor, annak érdekében, hogy az eljáró tagállami bíróság kivételesen gyakorolhassa a 4/2009 rendelet 7. cikkéből eredő joghatóságot, az szükséges továbbá, hogy a szóban forgó eljárás megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen vagy lehetetlen legyen az érintett harmadik államban.
- 107 E tekintetben, noha e rendelet (16) preambulumbekzdése a polgárháborút említi olyan példaként, amelyben a szóban forgó harmadik államban folyó eljárás lehetetlennek bizonyul, ezzel illusztrálva azon esetek kivételes jellegét, amelyekben a *forum necessitatis* alapuló joghatóság gyakorolható, meg kell állapítani, hogy az említett rendelet nem nyújt információt azokról a körülményekről, amelyek között az eljáró tagállami bíróság megállapíthatja, hogy a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos eljárás az érintett harmadik állam bíróságai előtt észszerűen nem indítható meg, illetve nem folytatható le. Ugyanakkor ugyanezen (16) preambulumbekzdésből kitűnik, hogy a *forum necessitatis* „különösen az olyan helyzetek orvoslására, amelyekben az igazságszolgáltatás megtagadása áll fenn” került bevezetésre, ami kivételes esetekben lehetővé teszi valamely tagállam bírósága számára, hogy egy harmadik államhoz szorosan kapcsolódó jogvitában eljárjon, „ha a felperestől észszerűen nem várható el, hogy e harmadik államban eljárást kezdeményezzen vagy abban részt vegyen”.
- 108 E pontosításokból ekként egyrészt az következik, hogy az eljáró tagállami bíróság annak érdekében, hogy adott esetben a 4/2009 rendelet 7. cikke alapján megállapítsa joghatóságát, nem követelheti meg a tartás kérelmezőjétől annak bizonyítását, hogy eredménytelenül indította meg vagy kísérelte meg a szóban forgó eljárást az érintett harmadik állam bíróságai előtt. Elegendő

tehát, ha a tagállami bíróság az adott ügy valamennyi ténybeli és jogi körülményére tekintettel képes megbizonyosodni arról, hogy az érintett harmadik államban fennálló akadályok olyan mértékűek, hogy észszerűtlen lenne arra kötelezni a jogosultat, hogy e harmadik állam bíróságai előtt lépjen fel a tartási követelés iránt.

- 109 Amint ugyanis arra a főtanácsnok indítványának 126. pontjában lényegében rámutatott, ellentétes lenne a 4/2009 rendelet céljával – amely a jelen ítélet 48. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően lényegében a tartásra jogosult védelme és a megfelelő igazságszolgáltatás előmozdítása – a felperest arra kötelezni, hogy kizárólag a *forum necessitatis* alkalmazása szükségességének bizonyítása céljából próbáljon meg eljárást indítani a harmadik állam bíróságai előtt. Ez a megállapítás még inkább igaz akkor, ha a tartásra jogosult gyermek, lévén az ő mindenek felett álló érdekének kell vezérelnie a 4/2009 rendelet értelmezését és végrehajtását, amely érdeknek, amint azt az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (2) bekezdése is megerősíti, elsődleges szempontnak kell lennie a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében (lásd ebben az értelemben: 2015. július 16-i A ítélet, C-184/14, EU:C:2015:479, 46. pont).
- 110 Másrészt, mivel – amint arra a 4/2009 rendelet (16) preambulumbekkezdése rámutat – a *forum necessitatis* alapuló joghatóság célja az igazságszolgáltatás megtagadása eseteinek „különös” esetekben történő orvoslása, főszabály szerint indokolt, hogy az eljáró tagállami bíróság arra – kivételes esetekben és az érintett harmadik állam eljárási feltételeinek részletes elemzésére is figyelemmel – hivatkozhasson, amennyiben e harmadik államban az igazságszolgáltatáshoz való jogot jogilag vagy ténylegesen akadályozza hátrányosan megkülönböztető jellegű vagy a tisztességes eljárás alapvető garanciáival ellentétes eljárási feltételek alkalmazása.
- 111 Negyedsorban fontos, hogy a szóban forgó jogvita „kellő mértékben kapcsolódjon” az eljáró bíróság tagállamához. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság kétségeinek megválaszolása érdekében elegendő megjegyezni, hogy a 4/2009 rendelet (16) preambulumbekkezdése pontosítja, hogy ilyen kapcsolat alapulhat többek között az egyik fél állampolgárságán.
- 112 E pontosításokra, valamint az alapügyben szereplő kiskorú gyermekek anyja által előadott tényezőkre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak meghatározása, hogy e bíróság támaszkodhat-e a 4/2009 rendelet 7. cikkének rendelkezéseire az MPA által a gyermekei javára benyújtott tartás iránti kérelem elbírálása érdekében. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság megállapíthatja joghatóságát az igazságszolgáltatás megtagadása kockázatának kiküszöbölésére, de nem támaszkodhat kizárólag a harmadik állam igazságszolgáltatási rendszerének hiányosságaira vonatkozó általános körülményekre anélkül, hogy megvizsgálná, hogy az említett körülmények milyen következményekkel járhatnak a jelen ügyre nézve.
- 113 A fenti megfontolásokra tekintettel az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 4/2009 irányelv 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy:
- amennyiben a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos jogvita egyik felének szokásos tartózkodási helye sem valamely tagállamban található, kivételes esetekben megállapítható az ezen 7. cikk szerinti *forum necessitatis* alapított joghatóság, ha e rendelet a 3–6. cikke alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, amennyiben az eljárás megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen vagy lehetetlen lenne egy olyan harmadik államban, amelyhez a jogvita szorosan kötődik, és e jogvita kielégítő mértékben kapcsolódik azon tagállamhoz, amelynek bíróságához fordultak;

- annak megállapításához, kivételes esetekben, hogy az eljárás megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen lenne egy harmadik államban, az szükséges, hogy az egyes esetekben előterjesztett tényezők részletes elemzéséből az következzen, hogy e harmadik államban az igazságszolgáltatáshoz való jogot – jogilag vagy ténylegesen – akadályozza többek között hátrányosan megkülönböztető vagy a tisztességes eljárás alapvető garanciáival ellentétes eljárási feltételek alkalmazása, anélkül hogy az említett 7. cikkre hivatkozó fél köteles lenne bizonyítani, hogy sikertelenül indított vagy próbált meg eljárást indítani ugyanezen harmadik állam bíróságai előtt, és
- annak megállapításához, hogy a jogvita kielégítő mértékben kapcsolódik azon tagállamhoz, amelyben bírósághoz fordultak, alapul vehető a felek egyikének állampolgársága.

A hatodik kérdésről

- 114 Hatodik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a Charta 47. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az, hogy a 2201/2003 és 4/2009 rendelet rendelkezései alkalmazásának eredményeképpen egyik tagállam sem rendelkezik joghatósággal még olyan esetben sem, amikor az érintett házastársak szoros kapcsolatban állnak egyes tagállamokkal állampolgárságuk és korábbi tartózkodási helyük folytán.
- 115 Amint az többek között a jelen ítélet 87–92. és 98–113. pontjából kitűnik, és amint arra lényegében a Bizottság is rámutatott írásbeli észrevételeiben, úgy tűnik, hogy a 2201/2003 rendelet és a 4/2009 rendelet rendelkezései, különösen a 2201/2003 rendelet 7. és 14. cikke, valamint a 4/2009 rendelet 7. cikke alkalmazásában, amelyek olyan mechanizmusokat vezetnek be, amelyek lehetővé teszik a joghatósággal rendelkező bíróság kijelölését abban az esetben, ha e rendeletek más rendelkezései értelmében egyetlen tagállami bíróság sem rendelkezik joghatósággal, legalább egy tagállam bíróságainak joghatósággal kell rendelkezniük a házasság felbontása iránti kérelmek, illetve a szülői felelősséggel és a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos kérelmek elbírálására.
- 116 Következésképpen, amint azt a Bizottság megjegyezte, mivel a hatodik kérdés hipotetikus, arra nem kell válaszolni.

A költségekről

- 117 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját, valamint a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet 3. cikkének a) és b) pontját úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezések értelmében vett szokásos tartózkodási hely meghatározása szempontjából nem minősülhet döntő tényezőnek az érintett házastársaknak valamely harmadik államban – amelyben állítólag diplomáciai jogállással rendelkeznek – az Európai Unió küldöttségéhez beosztott európai uniós szerződéses alkalmazotti minősége.
- 2) A 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása szempontjából nem bír relevanciával az anya állampolgársága szerinti kapcsolat, valamint az anyának a házasságkötés előtti tartózkodási helye abban a tagállamban, amelyben szülői felelősséggel kapcsolatos kérelem tárgyában bírósághoz fordultak, az a körülmény pedig nem elégséges, hogy a kiskorú gyermekek e tagállamban születtek és annak állampolgárságával rendelkeznek.
- 3) Amennyiben a 2201/2003 rendelet 3–5. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására, e rendelet 7. cikkét, annak 6. cikkével összefüggésben, úgy kell értelmezni, hogy az, hogy az alapeljárás alperese másik tagállam állampolgára, mint amelyben bírósághoz fordultak, akadályát képezi az e 7. cikkben foglalt fennmaradó joghatósági kikötés alkalmazásában e bíróság joghatósága megalapozásának, ugyanakkor nem akadályozza azt, hogy annak a tagállamnak a bíróságai, amelynek az alperes állampolgára, joghatósággal rendelkezzenek az ilyen kérelem elbírálására az ezen utóbbi tagállam nemzeti joghatósági szabályainak alkalmazásában.

Amennyiben a 2201/2003 rendelet 8–13. cikke értelmében egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a szülői felelősséggel kapcsolatos kérelem elbírálására, e rendelet 14. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az, hogy az alapeljárás alperese másik tagállam állampolgára, mint amelyben bírósághoz fordultak, nem képezi akadályát az e 14. cikkben foglalt fennmaradó joghatósági kikötés alkalmazásának.

- 4) A 4/2009 rendelet 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy:
 - amennyiben a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos jogvita egyik felének szokásos tartózkodási helye sem valamely tagállamban található, kivételes esetekben megállapítható az ezen 7. cikk szerinti *forum necessitatisra* alapított joghatóság, ha e rendelet a 3–6. cikke alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, amennyiben az eljárás megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen vagy lehetetlen lenne egy olyan harmadik államban, amelyhez a jogvita szorosan kötődik, és e jogvita kielégítő mértékben kapcsolódik azon tagállamhoz, amelynek bíróságához fordultak;

- annak megállapításához, kivételes esetekben, hogy az eljárás megindítása vagy lefolytatása észszerűtlen lenne egy harmadik államban, az szükséges, hogy az egyes esetekben előterjesztett tényezők részletes elemzéséből az következzen, hogy e harmadik államban az igazságszolgáltatáshoz való jogot – jogilag vagy ténylegesen – akadályozza többek között hátrányosan megkülönböztető vagy a tisztességes eljárás alapvető garanciáival ellentétes eljárási feltételek alkalmazása, anélkül, hogy az említett 7. cikkre hivatkozó fél köteles lenne bizonyítani, hogy sikertelenül indított vagy próbált meg eljárást indítani ugyanezen harmadik állam bíróságai előtt, és
- annak megállapításához, hogy a jogvita kielégítő mértékben kapcsolódik azon tagállamhoz, amelyben bírósághoz fordultak, alapul vehető a felek egyikének állampolgársága.

Aláírások